

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

viite: Lausuntopyyntönnö 14.10.2024: HE 151/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

SATAKUNTALIITON ASIAANTUNTIJALAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ ILMASTOLAIN MUUTTAMISEKSI

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt 14.10. 2024 Satakuntaliiton asiantuntijalausuntoa asiassa HE 151/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta.

Lausuttava asia

Hallituksen esityksen mukaan kuntien ilmastosuunnitelmien laatimisvelvoite poistetaan, ja samalla muutettaisiin ilmastolain soveltamisalaa niin, ettei sitä sovellettaisi enää kuntiin. Suomen ympäristökeskus jatkaisi kuitenkin kuntien päästötietopalvelun ylläpitämistä, ja kuntia kannustetaan vapaaehtoiseen ilmastotyöhön. Lakimuutoksen tavoitteena on vähentää kuntien hallinnollista taakkaa ja säästää valtion varoja. Kuntien ilmastosuunnitelmiin aiemmin varattua määrärahaa ei enää sisällytetä talousarvioon vuoden 2024 jälkeen. Laki on tarkoitus saattaa voimaan 1.1.2025.

Satakuntaliiton lausunto

Kuntien ilmastosuunnitelmien poistaminen voi heikentää Suomen kansainvälisten ilmastovelvoitteiden toteutumista. Ongelmia voi syntyä erityisesti pienemmissä maakunnissa ja kunnissa, joilla ei välttämättä ole resursseja toteuttaa vapaaehtoisia ilmastotoimia.

Kuntien ilmastosuunnitelmavelvoitteen kumoaminen voi aiheuttaa taloudellisia menetyksiä pitkällä aikavälillä, erityisesti jos kunnat eivät pysty riittävästi osallistumaan päästövähennystoimiin. Lyhyen aikavälin säästöillä voi olla suuri kustannus pitkällä aikavälillä, kun ilmastokriisin aiheuttamat vahingot kasvavat ja päästövähennysten myöhästyminen nostaa kustannuksia päästökaupan ja muiden velvoitteiden kautta. Kunnallisten ilmastotoimien laiminlyönti voi heikentää Suomen kykyä saavuttaa hiilineutraaliustavoitteet, mikä johtaa suurempiin taloudellisiin rasitteisiin tulevaisuudessa.

Ilmastomuutoksen edetessä aiemmin arvioitua nopeammin on myös suunnitelmalliseen sopeutumiseen varattava resursseja kiireellisellä aikataululla. Laskelmien (esim. Perrels et al. 2022) mukaan ennakoiva sopeutuminen tulee Suomen kansantaloudelle huomattavasti halvemmaksi kuin reaktiivinen toiminta.

Kuntien ilmastosuunnitelmavelvoitteen poistaminen vaikuttaa merkittävästi myös alueellisella tasolla. Eduskunta on lisännyt ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskevat tehtävät maakunnille aluekehityslaissa

(756/2021, 1. Luku, 17 §, kohta 5.). Maakuntaliitot ovat tehneet alueellisesti tärkeää lakisääteistä työtä ilmastomuutokseen liittyen, mutta työhön ei ole kohdennettu resursseja. Uuden, maakunnille annetun lakisääteisen tehtävän rahoittaminen jäi myös kuntien vastuulle.

Kuntien ilmastosuunnitelmavelvoitteen poistaminen tulee heijastumaan myös alueelliseen ilmastotyöhön. Maakuntaliitoilla voisi olla merkittävä rooli kuntien resurssien puutteesta johtuvan ilmastotyön osaamisvajeen paikkaamisessa ja ilmastosuunnittelun tukemisessa. Tämä kuitenkin edellyttää, että maakuntiin palkattaisiin pysyviä ilmastoasiantuntijoita, sillä nykyiset resurssit eivät riitä ilmastotyön edistämiseen. On vaarana, että myös aluetason ilmastotyö pysähtyy, jos sille ei löydetä vankkaa lainsäädännöllistä ja taloudellista pohjaa.

Satakuntaliitossa, kuten monissa muissakaan maakunnissa, ei ole vakituista, kokopäiväistä ilmastoasiantuntijaa. Ilmastotyö on toteutettu pääasiassa erillirahoituksen turvin. Tällä hetkellä esimerkiksi Satakuntaliitossa on käynnissä erillirahoitteinen (AIKO) hanke (2023–2025), jonka tavoitteena on laajentaa maakunnallista ilmastotyötä vihreän ja oikeudenmukaisen siirtymän hankkeiden edistämiseksi Satakunnassa. Hankkeeseen on palkattu määräaikaista asiantuntijaa ilmastotyöhön. Hanke on kuitenkin loppumassa alkuvuonna 2025, eikä uutta rahoitusta Satakuntaliiton ilmastotyön jatkamiseen ole vielä tiedossa. Aiempi alueellinen ilmastotyö ja kuntien ilmastotyön tukeminen on pääosin tehty hankerahoituksella.

Satakuntaliitto korostaa, että vaikka ilmastopolitiikan suunnittelu on nykyisen ilmastolain mukaan valtakunnallinen tehtävä, sen toimeenpano tapahtuu usein paikallistasolla. Lakimuutos saattaa heikentää kuntien omaa päätöksentekoa, jolloin toimenpiteiden kohdentaminen tapahtuu lähinnä valtakunnan tasolla. Kun toimenpiteet kohdistuvat kuitenkin paikallistasolle, niiden suunnittelun ja päätöksenteon tulisi olla selkeämmin myös paikallistasolla.

Satakuntaliitto katsoo, että kaikkien kuntien ilmastotyön tukeminen on tärkeää. Mikäli ilmastosuunnitelmavelvoite poistetaan ja samalla loppuu kunnille suunnattu rahallinen tuki, on välttämätöntä löytää muita keinoja edistää kuntien ilmastotyötä ja turvata paikallisten toimien tehokkuus. Tähän liittyen Satakuntaliitto korostaa myös ilmastolain toimivuuden ja vaikuttavuuden arvioinnin tarpeellisuutta, ja pitkän aikavälin vaikutusten arviointia varautuen siihen, että Suomen toimenpiteet eivät ole riittäviä ja kustannukset näin ollen kasvavat tulevaisuudessa.

Lopuksi Satakuntaliitto toteaa, että Suomen ympäristökeskuksen päästötietopalvelu on erittäin tarpeellinen ja kustannustehokas tietopalvelu sekä valtakunnalliselle että paikalliselle tasolle, ja Satakuntaliitto näkee hyvänä ko. tehtävän säilyttämisen lakisääteisenä.

SATAKUNTALIITTO

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta kirjaamo@satakunta.fi

